

Дем'янчук А. С., д.пед.н., професор, Марчук О. О. к.пед.н., доцент, Мельничук Л. Б., к.пед.н., доцент, Петрук О. М., к.пед.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

## **ВИХОВАННЯ В ДУСІ МИРУ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО-УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА**

***Анотація.** У статті розкрито, що виховання молодого покоління в дусі миру є пріоритетним напрямом виховної роботи викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Зазначено, що в університеті щороку проводяться учнівські читання «Я голосую за мир». Виокремлено шляхи впровадження педагогічного досвіду університету у практику діяльності сучасних навчальних закладів.*

***Ключові слова:** виховання, мир, інновації, університет, формування.*

***Аннотация.** В статье раскрыто, что воспитание молодого поколения в духе мира является приоритетным направлением воспитательной работы преподавателей Международного экономико-гуманитарного университета имени академика Степана Демьянчука. Отмечено, что в университете ежегодно проводятся ученические чтения «Я голосую за мир». Выделены пути внедрения педагогического опыта университета в практику деятельности современных учебных заведений.*

***Ключевые слова:** воспитание, мир, инновации, университет, формирование.*

***Annotation.** The article explains that the upbringing of the younger generation in the spirit of peace is the priority direction of the educational work of teachers in the Academician S. Demyanchuk International University of Economics and Humanities. The problem of peacemaking worldview forming is learned in the works of the outstanding teacher, doctor of pedagogical sciences S. Demyanchuk, who can rightly be considered as the founder of the pedagogy of peace. The teachers of the university determined the following pedagogical conditions of the education on the ideas of peace at the present stage of development of schools and institutions of higher education: 1) the integration of the system of patriotic education in the content of the educational process; 2) the motivation of student on peacekeeping activity; 3) the implementation of innovative educational technologies. The university has a laboratory «The Education of student and student youth on the ideas of peace in the educational process of*

*school and the institutions of higher education». It is noted that every year student's reading «I vote for peace» is held at the university. It is noted that within the framework of this project during 2013–2018 years 6 readings were held. It is said that children take part in them not only from the western region of Ukraine, but also from the abroad countries (Russia, Poland, Czech Republic, Hungary). Every year according to the results of the readings the collection of works is published in which children express their vision of the problem of preserving peace in Ukraine and in the world. Students educate children in the spirit of peace during their practice in schools and kindergartens. The ways of introducing their pedagogical experience into practice of modern educational institutions are singled out.*

**Key words:** *education, world, innovations, university, formation.*

**Проголошення незалежності** України у 1991 році зумовило значні зміни в політичному, економічному та культурно-освітньому розвитку країни. Події на Сході України у 2014–2018 рр., проведення антитерористичної операції (АТО) в зоні бойових дій спричинили сплеск національно-патріотичних почуттів, які знайшли своє відображення у необхідності посиленого виховання учнівської та студентської молоді на ідеях миру в навчально-виховному процесі.

Важливість національно-патріотичного виховання молоді обґрунтовано у Законах України «Про освіту» [1] та «Про вищу освіту» [2], Державній національній програмі «Освіта» [3], Державній програмі «Вчитель» [4], Національній доктрині розвитку освіти [5], Концепції громадянського виховання особистості [6], Концепції виховання дітей та молоді у системі національної освіти [7], Концепції нової української школи [8].

У Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки обумовлено актуальність досліджуваної теми: «В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму у дітей та молоді» [9].

**Основні методологічні підходи** щодо виховання шкільної молоді у дусі педагогіки миру досліджено у працях М. В. Кабатченка, А. С. Капто, З. І. Шнекендорфа. Формування концепції виховання у дусі миру, педагогіки миру як закономірного етапу розвитку сучасної педагогіки проаналізовано у працях І. Д. Бега, О. В. Безкоровайної, І. І. Бринзова, О. В. Овчарук, С. А. Тангян та ін. Проблеми формування миротворчого світогляду присвячено праці видатного педагога, доктора педагогічних наук С. Дем'янчука, якого по праву можна вважати основоположником педагогіки миру. Він створив наукову школу педагогіки миру [10, с. 19]. На його думку, виховання в дусі миру – це нові підходи до виховання в дітей почуття взаєморозуміння, довіри і дружби між народами світу,

прилучення школярів до знань, необхідних їм для вивчення психологічних механізмів, які працюють на війну і проти війни, аналіз ворожнечі між окремими державами [11, с. 5].

**Метою нашої статті** є дослідження особливості виховання в душі миру як пріоритетного напрямку виховної роботи викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука і визначення шляхів впровадження педагогічного досвіду університету у практику діяльності сучасних закладів вищої освіти (ЗВО).

**Комплексна система** виховання учнівської і студентської молоді на ідеях миру активно впроваджується викладачами Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Ними визначено такі *педагогічні умови* виховання учнівської і студентської молоді на ідеях миру на сучасному етапі розвитку закладів освіти: 1) інтегрування системи патріотичного виховання у зміст освітнього процесу навчальних закладів; 2) мотивація учнівської та студентської молоді до миротворчої діяльності; 3) впровадження інноваційних освітніх технологій, спрямованих на виховання учнів та студентів на ідеях миру.

Ідеї миру стали орієнтиром при організації в університеті Міжнародних громадських учнівських читань «Я голосую за мир!». Враховуючи настанови видатного педагога Степана Якимовича Дем'янчука, викладачі кафедри педагогіки розробили «Положення про проведення Міжнародних громадських учнівських читань «Я голосую за мир!», яке є головним орієнтиром при вихованні учнівської і студентської молоді в душі миру.

У рамках цього проекту впродовж 2013–2018 н.р. було проведено 6 читань (XVII–XXII). Вартим уваги є той факт, що участь в них беруть діти не лише з Західного регіону України, а й зарубіжжя (Росія, Польща, Чехія, Угорщина). Щороку за результатами читань видається збірник творів, в якому діти висловлюють свої бачення проблеми збереження миру в Україні та світі.

На кафедрі педагогіки Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука створено лабораторію «Виховання учнівської і студентської молоді на ідеях миру в освітньому процесі школи і закладу вищої освіти».

В рамках роботи лабораторії на базі університету, з часу його заснування, за участю провідних вчених України, Білорусії, Угорщини, Польщі, щорічно організовуються Всеукраїнські та міжнародні науково-практичні конференції, присвячені проблемі збереження миру на Землі. Зокрема, упродовж 2013–2018 рр. викладачі кафедри педагогіки щорічно організовували Всеукраїнські студентські науково-практичні конференції «Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти у контексті євроінтеграційних процесів», де одна з секцій була присвячена педагогіці миру.

В рамках обраної теми науково-педагогічними працівниками університету були успішно захищені кандидатські дисертації з педагогічних спеціальностей (О. В. Сірман, А. І. Левдер, М. А. Шкабаріна, О. А. Хом'як, Р. Р. Шикла). У 2018 р. докторську дисертацію захистила О. О. Красовська.

Працюючи над проблемою виховання учнів і студентів на ідеях миру, викладачі ЗВО готують навчально-методичні посібники, керують науковими дослідженнями студентів при виконанні курсових і кваліфікаційних робіт, організовують роботу проблемних груп. Зокрема, впродовж з 2013–2018 р. студентами педагогічного факультету було написано та захищено 27 курсових та 20 магістерських робіт, пов'язаних із проблемою збереження миру в Україні та світі.

Підсумком цих ґрунтовних досліджень стало створення в університеті Музей Миру, де проводяться засідання лабораторії та заняття із студентами з проблем миротворчої діяльності освітян у сучасних умовах.

На засіданнях Студентського наукового товариства було представлено низку доповідей на тему формування ідеалів миру в суспільстві, виховання патріотизму в дітей дошкільного віку, формування дружельюбних і мирних стосунків в учнівських колективах. Студенти педагогічного факультету розкрили політично-економічні чинники, що спричиняли виникнення збройних конфліктів між народами різних країн у різні історичні епохи, обґрунтували необхідність вивчення проблеми формування миротворчого мислення в майбутніх вчителів та вихователів.

Лабораторні заняття з дисципліни «Інноваційні моделі навчання і виховання молодших школярів» проводилися на базі Рівненської гімназії «Гармонія», яка є регіональним представником Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» у Рівненській області. Зазначимо, на базі гімназії учні початкової школи разом зі студентами-практикантами Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука працюють за інноваційною освітньою технологією «Робота в центрах». Робота в центрах – це форма інноваційної діяльності в умовах урочної системи, яка передбачає роботу у малих групах з використанням групових та фронтальних інтерактивних технологій [12, с. 123]. У процесі «Роботи в центрах» студенти практикували виховання дітей в душі миру.

Кураторами академічних груп разом із студентами Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука було проведено низку виховних заходів, спрямованих на виховання молоді в душі миру, зокрема, бесіди «Шлях до збереження миру», «Збройний конфлікт на Сході: хто винен!», «Шлях до Європи», «Чому плачуть солдатські матері», музично-літературні вечори «І раптом постукала в двері війна...», «Це не повинно повторитися», «Уклін, вам сьогоднішні герої».

Крім того, в Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка С. Дем'янчука щорічно проводяться зустрічі із ветеранами

другої світової війни, війнами АТО, учасниками війни в Афганістані. Студенти постійно відвідують виховні заходи, що проводяться іншими закладами вищої освіти, школами, громадськими об'єднаннями, де виступають із доповідями, поезією, музичними творами на досліджувану тематику. Майбутні вчителі та вихователі проводили тематичні виховні заходи в школах під час практики, в дитсадочках, в літніх таборах. Зокрема, на базі експериментального майданчика Рівненської гімназії «Гармонія» викладачами кафедри педагогіки було проведено конкурс малюнків «Мир очима дітей» серед учнів початкових класів.

Студентами університету під час педагогічної практики на базі закладу дошкільної освіти було проведено низку занять з виховання учнів в дусі миру, а саме: «до бабусі на гостину» у першій молодшій групі; «калинонька» – красунечка у другій молодшій групі; «мова наша рідна» у другій молодшій групі; «мої перші казки» у середній групі. Такі заняття сприяють розвитку у дітей з раннього віку таких якостей, як доброта, широчердечність, любов і повага до старших, що складають основу розвитку миролюбної особистості.

Викладачі Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука пропагують ідею збереження миру у закладах дошкільної освіти та загальноосвітніх закладах. Зокрема, учасник АТО Р. Р. Шикуча систематично проводить зустрічі із дошкільниками та учнями, демонструючи експонати, привезені із зони бойових дій. До проведення екскурсій долучаються студенти та викладачі. У зоологічному музеї, який функціонує на педагогічному факультеті, теж експонуються «бойові трофеї». В процесі проведення екскурсій акцент робиться на необхідності збереження миру.

Студенти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука брали активну участь у роботі центру естетичного та громадянського виховання студентської молоді, вони є учасниками народного студентського театру «Бриз» ім. Богдана Денисюка, ансамблю народної пісні і танцю «Зорецвіт», який популяризує українську народну пісню серед студентів університету; ансамблю сучасного танцю «Inside», вокально-інструментального ансамблю «МЕГУ-DRAYV», який має на меті донести до молодого покоління усю красу та гармонію звучання живого інструменту; хорової капели університету.

Студенти університету постійно беруть активну участь у міських заходах – День міста, День молоді, Новорічні свята, День Студента, День Європи та багато інших.

**Проведені дослідження** засвідчують необхідність вдосконалення роботи вчителів та викладачів щодо виховання підростаючого покоління в дусі миру в школі та ЗВО шляхом: а) проведення круглих столів, наукових семінарів та симпозіумів з питань формування миротворчого світогляду підростаючого покоління; б) проведення зустрічей із війнами АТО та

ветеранами війни; в) перегляду кінофільмів на досліджувану тему; г) залучення учнівської та студентської молоді до вивчення проблеми війни та миру на уроках історії, української та зарубіжної літератури, краєзнавства, географії, народознавства; д) активізації участі молоді в засіданнях наукових товариств, проблемних груп, історично-пошукових та краєзнавчих експедицій, самоосвіти; е) проведення позаурочних заходів, спрямованих на виховання учнівської та студентської молоді з використанням інтерактивних форм навчання і виховання.

**1.** Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради. УРСР від 20.08.1991 р. – 1991. – № 34. – С. 4–11. **2.** Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. **3.** Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>. **4.** Державна програма «Вчитель» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF>. **5.** Національна доктрина розвитку освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. **6.** Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Освіта України. – 2000. – № 32. – С. 6–7. **7.** Концепція виховання дітей та учнівської молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства Освіти – 1996. – № 13. – С. 1–32. **8.** Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упор. Л. Гриневич, О. Елькін, І. Коберник, В. Ковтунець та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/ap.pdf>. **9.** Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки : Указ Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу : [zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015). **10.** Дем'янчук А.С. Степан Якимович Дем'янчук – основоположник педагогіки миру / А. С. Дем'янчук // Вища освіта України (Додаток 1). – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»: у 2-х т. – Т. 1. – С. 19–22. **11.** Дем'янчук С. Я. Виховання старшокласників на ідеях миру в позакласній роботі : Монографія / С. Я. Дем'янчук, А. С. Дем'янчук, А. П. Петрук. – Львів, 1995. – 120 с. **12.** Петрук А. П. Учнівські громадські читання «Я голосую за мир» – одна з форм реалізації миролюбних ідей академіка Степана Якимовича Дем'янчука / А. П. Петрук, О. М. Петрук // Вища освіта України (Додаток 1). – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології»: у 2-х т. – Т. 1. – С. 506–512.

Рецензент: д.пед.н., професор Красовська О. О.